

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:1992/3 (Değişik İşler)

Karar Sayısı:1992/4

Karar Günü:24.11.1992

R.G. Tarih-Sayı:30.01.1993-21481

DAVACI : Cumhuriyet Başsavcılığı

DAVALI : Büyük Anadolu Partisi (BAP)

DAVANIN KONUSU : Kuruluş amacı ve koşullarını kaybeden, acze düşen Büyük Anadolu Partisi'nin kendiliğinden dağılma durumunun ve böylece hukukî varlığının sona erdiğinin tesbiti istenilmektedir.

I- İDDİANAME :

Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 8.7.1992 günlü, 5P.18.Hz. 1992/67 sayılı iddianamesi aynen şöyledir:

"İçişleri Bakanlığı'na kuruluş bildiri ve belgelerini 14.3.1986 tarihinde vermek suretiyle tüzel kişilik kazanan davalı Büyük Anadolu Partisinin kendiliğinden dağılma halinin ve böylece hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine, aşağıda belirtilen nedenlerle, karar verilmesi için bu davanın açılması gerekli görülmüştür.

A- GİRİŞ :

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 68 ve 69. maddeleri, siyasi partilerin uyacağı esasları belirlemiş, 69/5 madde ve fıkrası, tüzük ve programlarının, kurucuların hukuki durumlarının Anayasa ve kanun hükümlerine uygunluğunu kuruluşlarını takiben ve öncelikle denetlemek ve faaliyetlerini takip etmek görevini Cumhuriyet Başsavcılığına vermiş, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu bu ilkeler doğrultusunda düzenlenmiştir.

2820 sayılı Siyasî Partiler Kanununun 8, 10, 13, 14, 15, 16, 17, 31. ve 74. maddelerinde siyasî partilerin uyacakları emredici kurallar konulmuş, 9, 75, 101, 102, 104. maddelerinde denetim, faaliyetlerinin izlenmesi, görevlerin yerine getirilmesi yönünden ilişki sağlama ve sonucuna göre yaptırım uygulama ilke ve yöntemleri belirtilmiş, bununla da kalınmayarak 121. madde ile Medeni Kanun ve Dernekler Kanununun, bu kanuna aykırı olmayan hükümlerinin siyasî partiler hakkında da uygulanacağı belirtilmiştir.

Medeni Kanunun 70. maddesinde idare heyetinin nizamnameye tevfiқан teşkiline imkan bulunmadığı takdirde cemiyet kendiliğinden münfesiğ olur" denildiğı gibi 2908 sayılı Dernekler Kanununun 51. maddesinde "dernekler, kuruluş amaç ve şartlarını kaybettiğı veya acze düştüğü veya yönetim kurulunun tüzük gereğince kurulmasına imkan kalmadığı veya 23. maddede belirtilen yeter sayının bulunmaması, sebebiyle üs tüste iki olağan genel kurul toplantısının yapılamadığı hallerde, kendiliğinden dağılmış sayılır" denilmiştir.

B- DAVALI SİYASİ PARTİNİN DURUMU :

Davalı siyasî parti 14.3.1986 tarihinde 30 kişi tarafından kurulmuş, kurucu üyelerden Hulusi Görgü, Ahmet Ekinci, Yunus Çakır ve Cemal Bilici'nin mevcut kesinleşmiş mahkumiyetleri nedeni ile siyasi parti kurucu üyesi olma yeterliliğini taşımadıkları ve 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanununun 8/1. maddesinin siyasi partilerin bu yeterliliğe sahip 30 kişi tarafından kurulmasını emretmesi sebebiyle adı geçen siyasi partinin kurulmamış sayılması istemi ile Yüksek Mahkemenin nezdinde 14.4.1986 gün ve 59.18 Hz. 1986/157 sayılı iddianamemizle dava

açılmıştır. Davalı siyasi parti tarafından 4.8.1986 tarihinde söz konusu 4 kurucu üye yerine yeni 4 üye tespit edilmiştir. Daha sonra da Yüksek Mahkemenizin 21.1.1987 gün ve 522-1 sayılı kararı ile açılan davanın reddine karar verilmiştir.

Davalı siyasi partinin kuruluşundan sonra Hikmet Yüksel, Mustafa Kılıç, Çelik Çetinkaya, Ömer Uluçay, Yalçın Yazar, Ekrem Demirel, Süleyman Engin, Bayram Kapkıner ve Ahmet Mermer isimli kişiler partiye kurucu üye olarak kabul edilmişlerdir. Bu kişilerin ilk dördü kurucu üye olma yeterliliği olmayanların yerine üye kabul edilmişlerdir.

Hayati Gürakar isimli kişi kendiliğinden davalı siyasi partinin kurucu üyesi olduğunu iddia etmiş ise de, 24.1.1991 tarihli dilekçesi ile istifa ettiğini bildirmiştir.

Davalı partinin kuruluşundan itibaren bugüne kadar geçen süre içerisinde 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 10/b ve 10/d maddeleri uyarınca herhangi bir yerde teşkilat kurduğuna ve üye kaydı yaptığına dair bir bilgi ve belge Cumhuriyet Başsavcılığımıza intikal etmemiştir. Ancak 18.7.1987 gün ve 4 sayılı yazı ekinde 4.8.1986 günlü kurucular kurulu toplantısında alınan karar örneğini Başsavcılığımıza göndermiştir. Bu karardan, Ahmet Üzümcü, Necla Kamışoğlu, Kemal Berkman, Aydan Akçalı, Hilmi Erfidan, Emin Açikel, Nazmi Aytemiz, Hilmi Toker, Sami Sakıcı, Abdurrahman Küçükkarakaş, Özden Uluğ, Hatip Baydar, Fahrettin Öztürk, Hasan Acar, Hakkı Çiftçi, Cahit Ergün ve Rıza Bozkurt'un Merkez Yönetim Kurulu üyeliklerine seçildikleri anlaşılmaktadır.

Parti kurucu üye yeterliliği bulunmayanlardan Cemal Bilici 7.8.1986 tarihinde, Yunus Çakır 21.2.1991 tarihinde, Hulusi Görgün 3.3.1992 tarihinde parti üyeliklerinden de istifa etmişlerdir. Ayrıca kurucu üyelerden Hasan Acar, Kemal Berkman, Nazmi Aytemiz, Çelik Çetinkaya, Ekrem Demirel, Hatip Baydar, Fahrettin Öztürk, Hilmi Erfidan, Mustafa Erdoğan Bozkaya, Hikmet Yüksel, Bekir Kara, Ahmet Mermer, Nabi Yümer, Hilmi Toker, Hakkı Çiftçi, Yalçın Yazar, Cahit Ergün, Feridun Orhan, Bayram Ali Ustabaşı, Mustafa Kılıç, Bayram Kapkıner ve Rıza Bozkurt muhtelif tarihlerde partiden istifa etmişler, Süleyman Engin 18.5.1988, Mehmet Osmanoğlu 16.2.1989, Sami Sakıcı 30.3.1989 ve Ömer Uluçay 12.12.1989 tarihlerinde ölmüşlerdir. Parti üyesi Ahmet Ekinci'nin kurucular kuruluna katılması mümkün olmadığı gibi merkez yönetim kurulunda üyeliği de söz konusu değildir.

Bu itibarla davalı siyasi partinin kurucu üyesi olarak Emin Açikel, Necla Kamışoğlu, Ahmet Üzümcü, Abdurrahman Küçükkarakaş, Aydan Akçalı, Özden Uluğ, Nevres Dönmez, Hayrullah Ötlek ve M. Hilmi Doğan'dan kurulu 9 kişiden ibaret kurucular kurulu kalmıştır. Bunlardan ilk beşi Merkez Yönetim Kurulu, üyesidir.

Davalı siyasi parti tüzüğünün 9/3-c maddesinde Merkez Karar ve Yönetim Kurulunun tüzükte, Merkez Yönetim Kurulu olarak geçtiği belirtilmekte ve 32. maddesinde de Merkez Yönetim Kurulunun 15 üyeden oluştuğu ve üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanacağı ifade edilmektedir.

Bu durumda, davalı siyasi partinin gerek Kurucular kurulunun ve gerekse Merkez Yönetim Kurulunun toplanması ve karar alması yasal olarak mümkün bulunmadığı gibi, fiili olarak da kalan üyelerin faaliyette bulunma isteminde oldukları da saptanamamıştır. Bildirilen genel merkez adresinde davalı siyasi partinin hiç bir faaliyeti ve hiç bir üyesi bulunmadığı gibi başka bir adreste de faaliyette bulunması iradesi saptanamamıştır.

Davalı siyasi partinin faaliyetini devam ettirme iradesinin bulunmayışı bir çok yasal zorunluğun yerine getirilmemiş olmasını da beraberinde getirmiştir. Anılan nedenlerle davalı siyasi partiye bir adresi bulunmadığından, gerek Yüksek Mahkemenizce ve gerekse Cumhuriyet Başsavcılığımızca da herhangi bir tebligat yapılamamıştır.

Bu husus, Ankara Emniyet Müdürlüğünün 15.5.1990 gün ve 072411 sayılı, 15.6.1991 gün ve 95157 sayılı yazıları ve ayrıca istifa eden bir kısım üyelerin beyanı ile halen partinin hem kurucu hem de yönetim kurulu üyesi gözüken Abdurrahman Küçükkarakaş'ın beyanı ile saptanmıştır.

C- DEĞERLENDİRME :

Davalı siyasi partinin 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun:

8. maddesinde "siyasi partiler ... en az otuz Türk vatandaşı tarafından kurulur ..." denmesine rağmen, ilk genel kongresini yapmadığı da gözönüne alınarak, kurucu üye sayısı dokuz kişiye düşmüştür. Bu sayıyı yeter sayıya çıkarması da mümkün değildir.

8. maddesinde siyasi partinin kuruluş bildiriminde genel merkez adresini bildirmesini zorunlu kılması ve 31 maddesindeki "... siyasi partilerin merkez teşkilatı Ankara il merkezinde ... bulunur" kuralı karşısında Ankara'da genel merkez adresi mevcut değildir.

10. maddesi uyarınca il, ilçe ve beldelerde teşkilat kurduğuna, partiye üye kaydettiğine ve faaliyetlerine ait herhangi bilgi ve belge Cumhuriyet Başsavcılığımızdaki sicil dosyasına intikal ettirilmemiştir.

14/7. maddesindeki "... parti kurucuları ilk büyük kongreyi, parti tüzelkişilik kazanmasından başlayarak iki yıl içinde toplamak zorundadırlar" emredici hükmüne karşın, 14.3.1986 tarihinde tüzelkişilik kazanan davalı siyasi partinin ilk büyük kongresi toplanmamıştır.

7, 10, 13, 15, 16 ve 17. maddelerinde tarif edilen genel başkan ile diğer karar, yönetim, icra ve disiplin organlarını kapsayan merkez teşkilatı oluşturulmamıştır.

74. maddesindeki "siyasi partilerin genel başkanları ... kesinhesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Cumhuriyet Başsavcılığına vermek ..." zorunluluğu yerine getirilemediğinden 75. maddede açıklanan denetim Yüksek Mahkemenizce yapılamamıştır.

9, 102 ve 104. maddelerinde siyasi partilerin uyacakları yasal zorunlukların yerine getirilmesi, eksik bilgi ve belgelerin sağlanması yönünde ilişki kurma ilke ve yöntemleri belirlenmiş sonucuna yaptırım uygulaması açıklanmış ise de; davalı siyasi partiye herhangi bir tebligat yapılamadığından Cumhuriyet Başsavcılığımızca bu yasal yollara başvurulması mümkün olamamıştır.

Bu durumda, Büyük Anadolu Partisinin Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 68 ve 69. maddelerinde gösterilen ilke ve kurallarla, 2820 sayılı Kanunun 3. maddesinde öngörülen siyasi partilerin "... Anayasa ve kanunlara uygun olarak; milletvekili ve mahalli idareler seçimleri yoluyla, tüzük ve programlarında belirlenen görüşleri doğrultusunda çalışmaları ve açık propagandaları ile milli iradenin oluşmasını sağlayarak demokratik bir devlet ve toplum düzeni içinde ülkenin çağdaş medeniyet seviyesine ulaşması ..." amacını gerçekleştirmek için gerekli kuruluş şartlarını kaybettiği ve bu bağlamda acze düştüğü Cumhuriyet Başsavcılığının 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 9, 102 ve 104/1. maddesine göre işlem yapması imkanının kalmadığı anlaşılmıştır.

D- İSTEK :

Yukarıda açıklanan nedenlerle, 2820 Sayılı Kanunun 121. maddesi aracılığı ile Medeni Kanunun 70, 2908 sayılı Dernekler Kanununun 51. maddeleri gözönünde tutularak Büyük Anadolu Partisi'nin kuruluş amaç ve şartlarını kaybettiği ve acze düştüğü belirlendiğinden, kendiliğinden dağılma halinin buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesi Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 69. maddesi uyarınca talep olunur. 8.7.1992"

II- CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI'NIN ESAS HAKKINDAKİ GÖRÜŞÜ:

Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 21.10.1992 günlü, SP.18 Hz. 1992/67 sayılı esas hakkındaki görüşü aynen şöyledir :

"Davalı siyasi Parti'nin hukuki varlığının sona erdiği 8.7.1992 gün ve aynı sayılı iddianamemizle dava konusu yapılarak bu durumun tespitine karar verilmesi istenilmiştir.

Davalı siyasi Parti'nin bilinen adreslerine iddianamemiz tebliğ edilememiş ancak 22.9.1992 günlü Resmi Gazete'de ilân yoluyla tebliğ edilebilmiştir.

8.10.1992 gün ve 1427 sayılı yazınız uyarınca esas hakkındaki görüşümüz aşağıdaki şekilde sunulmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 68. maddesi ile "siyasi partiler, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları ..." olarak kabul edilmiştir. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 3. maddesi ile siyasi partilerin "... milletvekili ve mahalli idareler seçimleri yoluyla ... millî iradenin oluşmasını sağlayarak demokratik bir devlet ve toplum düzeni içinde ülkenin çağdaş medeniyet seviyesine ulaşması ..."nı amaçlayacağı belirtilmiş ve diğer maddeleri ile uyacağı ve yerine getireceği zorunlu koşullar açıklanmıştır.

Davalı siyasi partinin kuruluş amaç ve şartlarını kaybettiği ve acze düştüğü belirlenip kendiliğinden dağılma halinde bulunduğu 8.7.1992 günlü iddianamemizde ayrıntılı olarak izah edilmiştir.

İddiamızı kanıtlayan diğer bir olgu da, Ankara'da Genel Merkez oluşturmak zorunda bulunan siyasi partiye, Yüksek Mahkemenizce iddianamemizin ancak Resmi Gazete'de ilân yoluyla tebliğ edilebilmesi ve herhangi bir yanıt alınamamış olmasıdır.

İddianamede açıklandığı gibi, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 68 ve 69. maddelerine uygun olarak düzenlenen 2820 sayılı Siyasi Partiler kanununa göre varlığı ve faaliyeti tespit edilemeyen, kanunun emredici hükümlerini yerine getirmeyen davalı siyasi partinin kuruluş amaç ve şartlarını kaybedip acze düştüğü ve böylece kendiliğinden dağılma halinde bulunduğu, buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiği, kuşkuyla yer vermeksizin, saptanmıştır.

SONUÇ : Kuruluş amaç ve şartlarını kaybedip acze düşen ve böylece kendiliğinden dağılma halinde bulunan davalı Büyük Anadolu Partisi'nin, 2820 sayılı Kanunun 121, Medeni Kanunun 70, 2908 sayılı Dernekler Kanununun 51. maddeleri gözönüne alınarak, hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesi, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 69. maddesi uyarınca arz ve talep olunur. 21.10.1992"

III- DAVANIN EVRELERİ :

1. Dava, Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 8.7.1992 günlü, SP. 18 Hz . 1992/67 sayılı dilekçesi ile açılmış ve dilekçe 9.7.1992 tarihinde Anayasa Mahkemesi kaydına geçmiştir.

2. Anayasa Mahkemesi'nin 8.9.1992 günündeki toplantısında, ön sorun olarak bir siyasi partinin kendiliğinden dağılma durumunun ve böylece hukuki varlığının sona erdiğinin tespitinin Anayasa Mahkemesi'nin görevi içinde olup olmadığı tartışılmıştır.

Anayasa'da ve 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nda Cumhuriyet Başsavcılığı'nca Anayasa Mahkemesi'nde siyasi partiler hakkında tespit davası açılabilmesine ilişkin açık bir kural yoktur. Bu konu daha önce Yüce Görev Partisi'nin hukuki varlığının sona erdiğinin saptanması için Cumhuriyet Başsavcılığı'nca Anayasa Mahkemesi'nde açılmış olan davanın görülmesi sırasında incelenmiş ve Anayasa Mahkemesi 25.8.1983 günlü, E. 1983/1, K. 1983/1 sayılı

kararıyla bir siyasi partinin hukuki varlığının sona erip ermediğini tespit edip karara bağlanmasının kendi görevi içinde olduğunu kabul etmiştir. Bu kararda açıklanan düşünce ve görüşlerle bunların dayanakları bu iş için de geçerli olduğundan Büyük Anadolu Partisi'nin kendiliğinden dağılma durumunun ve hukuki varlığının sona erdiğinin saptanması isteminin karara bağlanmasının aynı nedenlerle Anayasa Mahkemesi'nin görevi içinde bulunduğu kabul edilmiş ve Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 8.7.1992 günlü SP. 18 Hz. 1992/67 sayılı iddianamesinin onaylı örneğinin alınmasından başlayarak 30 gün içinde ön savunmasını yapmak üzere davalıya tebliğine, tebligatın yapılamaması durumunda ilân yoluyla tebligatın gerçekleştirilmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

3. Büyük Anadolu Partisi'nin kuruluş bildirgesinde gösterdiği adres ile daha sonra Cumhuriyet Savcılığı'na bildirdiği yeni adrese tebligat yapılamadığından ilânen tebligat yoluna gidilmiş ve 22.9.1992 günlü, 21353 sayılı Resmi Gazete'nin 57. sayfasındaki ilânda iddianamenin 15 gün sonra davalıya, tebliğ edilmiş sayılacağı hususu yer almıştır.

4. Davalı Büyük Anadolu Partisi ilân tarihinden itibaren kendisine verilen 15 günlük süre içerisinde savunma hakkını kullanmadığı için Anayasa Mahkemesi Başkanlığı'nca 8.10.1992 tarihinde Cumhuriyet Başsavcılığı'ndan konuya ilişkin esas hakkındaki düşüncesinin bildirilmesi istenmiştir.

5. Cumhuriyet Başsavcılığı esas hakkındaki görüşünü 21.10.1992 tarihli dilekçe ile vermiş bu dilekçe Anayasa Mahkemesi kayıtlarına 23.10.1992 tarihinde geçmiştir.

IV- İNCELEME :

Dosyanın esas inceleme raporu, Anayasanın ve 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun konuya ilişkin hükümleri, davayı ilgilendirebilecek diğer metinler okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

1- Maddi Olgular :

Büyük Anadolu Partisi, kuruluş bildirgesi ve eklerini İçişleri Bakanlığı'na verdiği 14.3.1986 tarihinde 30 kişi tarafından kurularak tüzelkişilik kazanmıştır. Kurucu üyelerden dördünün kesinleşmiş mahkumiyetleri bulunduğundan, siyasi parti kurucu üyesi olma yeterliğini taşımadıkları gerekçesiyle bu partinin kurulmamış sayılması istemiyle Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından Anayasa Mahkemesi'ne 14.4.1986 tarihli iddianame ile dava açılmıştır. Büyük Anadolu Partisi'nin ilk toplantısı olan 18.7.1986 tarihinde merkez yönetim kurulu üyeleri ile Genel Başkan, Başkan Yardımcıları, Genel Sekreter ve Genel Muhasip seçimleri yapılmıştır. Siyasî parti kurucu üyesi niteliği taşımayan dört kişi yerine yeni dört kişi 4.8.1986 tarihinde parti kurucu üyesi olmuşlardır.

Anayasa Mahkemesinde görülmekte olan dava, Mahkemenin 21.1.1987 günlü, E. 1986/522, K. 1987/1 sayılı kararıyla, Cumhuriyet Başsavcılığı isteminin reddi biçiminde sonuçlanmıştır.

Büyük Anadolu Partisi'nin 30.6.1987 tarihli toplantısında, Parti'nin kurucu üye dışında üyesi bulunmadığı, hiçbir il ve ilçede teşkilatlanmadığı, 1986 yılı hesap döneminde gelir ve gideri olmadığı karar altına alınmış, bu karar bilgi için Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiştir.

23.7.1987 tarihinde Parti'nin genel merkez adresi değişmiş, yeni adres "Atatürk Bulvarı 223/10 ANKARA" olarak gösterilmiştir.

Parti Başkanı Kemal Berkman partiden 18.9.1987 tarihinde, iki üye 30.9.1987 tarihinde istifa etmişler, başkanlığı Sami Sakıcı devralmıştır. Sami Sakıcı'nın Cumhuriyet Başsavcılığı'na 3.2.1988 tarihinde verdiği ifadede, partinin gösterilen adreste faaliyette bulunduğu 30 kurucu

üyesinin tamam olduğu, il ve ilçe teşkilatlarının kurulmadığı ve büyük kongrenin yapılmadığı belirtilmiştir. Ancak daha sonra Cumhuriyet Başsavcılığı'nca bazı bilgiler ile kesin hesabın istenmesine ilişkin 6.10.1989 günlü ve 31.1.1990 günlü yazışmalar partiye tebliğ edilememiş, Savcılıkça Emniyet Müdürlüğü Güvenlik Şube Müdürlüğü'ne yazılan 17.4.1990 günlü yazıya verilen cevapta, partinin dağıldığı, feshine ilişkin belgenin kayıtlarında bulunmadığı bildirilmiştir.

Yargıtay Cumhuriyet Savcısı tarafından 11-12-13 - 26.9.1990 tarihlerinde ifadeleri alınan bazı parti kurucu üyeleri ifadelerinde özetle: Parti ile kimlerin ilgilendiğini, partinin yerini ve durumunu, faaliyette olup olmadığını bilmediklerini söylemişlerdir.

Davalı Parti kurucu üyelerinden 1991-1992 yıllarında 21 kişi istifa etmiş; 1988-1989 yıllarının çeşitli tarihlerinde aralarında başkan Sami Sakacı'nın da bulunduğu dört kişi ölmüştür. Böylece istifa edenler ve ölenlerden sonra Parti'de 9 kişi kalmıştır.

Anayasa Mahkemesi'nin E. 1991 /17 (Siyasî Parti Malî Denetim) sayılı dosyasında, 1988-1989-1990 yılı birleşik kesinhesaplarını süresinde vermeyen davalı Parti hakkında yapılan işlemler Parti'ye tebliğ edilemediğinden, gereğinin yapılması için Cumhuriyet Başsavcılığı'na duyuruda bulunulmasına 4.6.1992 tarihinde karar verilmiştir.

Cumhuriyet Başsavcılığı'nca Ankara Emniyet Müdürlüğü Güvenlik Şube Müdürlüğü'ne yazılan 9.6.1992 tarihli yazıya verilen 15.6.1992 tarihli cevapta şöyle denilmektedir :

"Büyük Anadolu Partisi'nin Atatürk Bulvarı No: 223/10 sayılı yerde 1986 yılında Genel Başkan Av. Kemal Berkman tarafından kurulduğu, daha sonra adı geçenin 18.9.1987 yılında Parti Başkanlığı'ndan ve Parti üyeliğinden istifa ettiği, yerine parti yönetiminde bulunan Sami Sakacı'nın geldiği 30.3.1989 tarihinde vefat ettiği, vefat tarihine kadar Genel Merkez faaliyetlerini Paris Caddesi Paris Apt. No: 64/5 sayılı yerde bulunan Av. Bülent Şimşek Özçelik'e ait yazıhanesinde sürdürdüğü vefatından sonra partinin dağıldığı, kayıtlarımızda herhangi bir yazışma yapılacak mevcut adresinin bulunmadığı anlaşılmaktadır." denilmiştir.

Bu tarihi izleyen 8.7.1992 tarihinde Cumhuriyet Başsavcılığı'nca Mahkememize bu dava açılmıştır.

2- Değerlendirme :

Anayasa'nın 68. ve 69. maddeleri gereğince siyasi partilerin tüzük ve programlarının ve kurucularının hukuki durumlarının anayasa ve kanun hükümlerine uygunluğunu denetlemek; faaliyetlerini izlemek görevinin Cumhuriyet Başsavcılığı'na ait olduğu belirtilen iddianamede, özetle şöyle denilmektedir :

- Büyük Anadolu Partisi 14.3.1986 tarihinde 30 kişi tarafından kurularak tüzel kişilik kazanmıştır.

- Parti kuruluşundan itibaren bu güne kadar herhangi bir yerde teşkilat kurmamıştır, yeni üye kaydetmemiştir.

- Yasal zorunluluklarını yerine getirmemiştir. Örneğin; Parti'nin hesapları denetlenememiştir.

- Partinin gösterdiği adrese tebligat yapılamamaktadır.

- Kurucu üyelerin pek çoğu istifa etmiştir. şu anda Part i'de 9 kişi kalmıştır.

Bu iddialara dayalı olarak Cumhuriyet Başsavcılığı, 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 121. maddesi aracılığıyla Medeni Kanunun 70. ve 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 51.

maddeleri gözönünde tutularak Büyük Anadolu Partisi'nin kuruluş amaç ve koşullarını kaybettiği, acze düştüğü bu nedenle de hukukî varlığının sona erdiğinin tespitini istemektedir.

2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 3. maddesine göre , siyasî partiler, Anayasa ve kanunlara uygun olarak; milletvekili ve mahallî idareler seçimleri yoluyla, tüzük ve programlarında belirlenen görüşleri doğrultusunda çalışmaları ve açık propaganda ile millî iradenin oluşmasını sağlayarak demokratik bir devlet ve toplum düzeni içinde ülkenin çağdaş medeniyet seviyesine ulaşması amacını güden ve ülke çapında faaliyet göstermek üzere teşkilatlanmış tüzelkişiliğe sahip kuruluşlardır. Siyasî partilerin uyacakları esaslar ve taşınması zorunlu bazı nitelikler Yasa'nın izleyen maddelerinde düzenlenmiştir. Şöyle ki : 8. maddede, siyasî partilerin, milletvekili seçilme yeterliliğine sahip en az otuz Türk vatandaşı tarafından kurulacağı, genel merkezinin Ankara'da bulunacağı belirtilmiştir. 10. maddede ise, Cumhuriyet Başsavcılığı'nca her siyasî parti için tutulacak sicil dosyasında bulunacak bilgilerin neler olduğu yer almıştır. Siyasî partilerin merkez organlarının büyük kongre, genel başkan ile diğer karar, yönetim icra ve disiplin organlarından ibaret olduğu, 13. maddede; büyük kongre, toplanma süresi, ne şekilde toplanacağı 14. maddede; Genel Başkan seçimi, 15. maddede; merkez karar ve yönetim icra organlarının yapısı ile büyük kongrece seçilecek merkez organlarının herbirinin üye sayısının 15'den az olamayacağı 16. maddede; merkez disiplin kurulunun üye sayısının 7'den az olamayacağı ise 17. maddede düzenlenmiştir. Ayrıca aynı Yasa'nın 74. maddesinde, siyasî partilerin genel başkanlarının karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesinhesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesinhesaplarının onaylı bir örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Cumhuriyet Başsavcılığı'na vermek zorunda oldukları hükme bağlanmıştır.

Yukarıda ayrıntılarıyla açıklandığı gibi BAP 14.3.1986 tarihinde 30 kişi tarafından kurulmuş ancak 1992 yılına gelindiğinde Parti'de 9 kişi kalmıştır. Parti hiçbir yerde teşkilatlanmamış, büyük kongresini yapmamıştır. Sami Sakacı'nın 30.3.1989 tarihinde ölümünden sonra Parti'nin genel başkanı da yoktur. Dolayısıyla Yasa'nın öngördüğü sayılarda Merkez Organları ve Disiplin Kurulu'da oluşturmak mümkün değildir. ayrıca Parti'nin 1989 yılından itibaren Ankara'da genel merkez adresi bulunmamaktadır. Parti'nin 1988-1989-1990 yılı birleşik kesinhesapları süresinde Anayasa Mahkemesi'ne verilmemiştir. Bu durumda anılan partinin Anayasa ve Siyasî Partiler Kanunu'nda yer alan hükümler çerçevesinde bir siyasî parti niteliği taşımadığı açıktır.

Siyasî Partiler Kanunu'nun 121. maddesi birinci fıkrasında "Türk Kanunu Medenisi ile Dernekler Kanunu'nun ve dernekler hakkında uygulanan diğer kanunların bu kanuna aykırı olmayan hükümleri siyasi partiler hakkında da uygulanır" denilmektedir. Medeni Kanun'un 70., Dernekler Kanunu'nun 51. maddelerinde derneğin kuruluş amacı ve şartların, kaybettiği veya acze düştüğü ve yönetim kurulunun oluşmasına imkan kalmayan durumlarda kendiliğinden dağılmış sayılacağı öngörülmüştür. Bu kurallara göre Büyük Anadolu Partisi dağılmış duruma düşmüştür.

Dernekler Kanunu'nun 55. maddesinde kendiliğinden dağılmış sayılan derneklerin mal, para ve haklarının tasfiyesinin tüzüklerinde gösterilen esaslara göre yapılacağı hususu yer almaktadır Davalı Parti Tüzüğü'nde bu konuda bir düzenleme bulunmamaktadır. Tüzüğün 58. maddesinde tüzükte hüküm bulunmayan hallerde Siyasî Partiler Kanunu, Seçim Kanunu, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ve Dernekler Kanunu'nun ilgili hükümlerinin uygulanacağı yazılmıştır. Buna göre sözü edilen siyasî partinin varsa mallarının Dernekler Kanunu'nun 55. maddesinin birinci fıkrasına göre Hazineye geçirilmesi gerekmektedir.

V- SONUÇ :

1- Büyük Anadolu Partisi'nin kuruluş amaç ve koşullarını yitirerek organlarını kuramayacak duruma düştüğünden dağılmış sayılmasına;

Esas Sayısı:1992/3 (Değişik İşler)

Karar Sayısı:1992/4

2- Davalı Parti'nin mal varlığının, 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası'nın 121. maddesi yoluyla Dernekler Yasası'nın 55. maddesinin birinci fıkrası uyarınca Hazineye geçmesine,

3- Gereğinin, Bakanlar Kurulu'nca yerine getirilmesi için karar örneğinin, 2820 sayılı Yasa'nın 107. maddesine göre Başbakanlığa ve ayrıca Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilmesine,

24.11.1992 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Yekta Güngör ÖZDEN

Başkanvekili
Güven DİNÇER

Üye
Yılmaz ALİEFENDİOĞLU

Üye
Servet TÜZÜN

Üye
Mustafa GÖNÜL

Üye
Mustafa ŞAHİN

Üye
İhsan PEKEL

Üye
Selçuk TÜZÜN

Üye
Ahmet N. SEZER

Üye
Haşim KILIÇ

Üye
Yalçın ACARGÜN